

היום נלמד בעזרת ה':

נדרי דף כו

(המשך מעמוד קודם)

למדנו במשנתנו - ראה אותם אוכלים תאנים וכו':

תנן התם, פותחין בשבתות ובימים טובים: מי שנדר לא לאכול בשר ולא לשתות יין במשך שנה שלמה, והלך להתיר נדרו ואמר לו החכם: הרי במשך שנה יש כמה שבתות וימים טובים שיש מצווה לאכול בהם בשר ולשתות יין. ואמר האיש שלא שם לב לכך ולא זכר זאת בשעה שנדר, ואילו היה זוכר לא היה נודר - הדין הוא שאותם הימים (= שבתות וי"ט) מותרים ע"י התרת החכם, אבל שאר הימים נשארים אסורים. [ואין הנדר נחשב לנדרי שגגות כמו במשנתנו, לפי שבמשנה הוא שוגג גמור לגבי אביו, שהרי לא ידע שאביו נמצא ביניהם, אבל כאן היה עליו לדעת שבמשך השנה יש שבתות וי"ט, ולכן צריך שאלת חכם].

עד שבא רבי עקיבא ולימד שהדין הוא שנדר שהותר מקצתו הותר כולו, וכיון שנמצא לו פתח למקצת הנדר דהיינו שבתות וי"ט, הרי שהותר כל הנדר ומותר לו לאכול בשר ולשתות יין אף בשאר ימות השנה.

הגמרא הביאה את דברי רבי עקיבא ללמד שהמחלוקת שלו עם רבנן (החולקים עליו) דומה למחלוקת של ב"ש וב"ה במשנתנו. דהיינו שנחלקו ב"ש וב"ה האם נדר שהותר מקצתו הותר כולו, או הותר מקצתו ולא הותר כולו.

חוזרים לדון בדברי משנתנו 'ראה אותם אוכלים תאנים' וכו':

אמר רבה: ב"ש וב"ה מודים שאם אמר הנודר: אילו הייתי יודע שאבא נמצא ביניכם הייתי אומר 'כולכם אסורים חוץ מאבא', שאכן כולם אסורים ואביו מותר. לפי שאין כאן נדר שהותר מקצתו' שהרי גם כעת הוא אומר בלשון הראשון 'כולכם אסורים' ואין טעות בעיקר הנדר, אלא הוא רק מגלה את דעתו שאביו מעולם לא היה בתוך ה'כולכם' (דהיינו כשהוא אמר 'כולכם' הוא התכוין לכולם חוץ מאביו).

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com



052-342-4473



ומחלוקתם היא באומר: אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר 'פלוני ופלוני אסורים, ואבא מותר', שבעת הוא מחליף את לשון הנדר - שבהתחלה אמר 'כולכם אסורים' ובעת אומר שאילו היה יודע שאביו ביניהם היה מחליף את דבריו ואומר 'פלוני ופלוני אסורים', ומכיון שהחליף את דבריו הורע כח הנדר והרי זה 'נדר שהותר מקצתו הותר כולו'. ובה ב"ה סוברים שכולם מותרים (כי לשיטתם נדר שהותר מקצתו הותר כולו), וב"ש סוברים שרק אביו מותר (כי לשיטתם נדר שהותר מקצתו לא הותר כולו).

ורבא אמר: ב"ש מודים ש'נדר שהותר מקצתו הותר כולו'. רק המחלוקת היא מתי אומרים 'הותר מקצתו'.

דהיינו, באומר: אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר 'פלוני ופלוני אסורים, ואבא מותר' – לכולי עלמא כולם מותרים, כי שינה את לשון הנדר וממילא 'הנדר הותר מקצתו' והותר כולו.

ומחלוקתם היא באומר: אילו הייתי יודע שאבא נמצא ביניכם הייתי אומר 'כולכם אסורים חוץ מאבא' - האם זהו נדר שהותר מקצתו או לא. לדעת ב"ש - **תפוס לשון ראשון**, כלומר שכיון שתחילת דבריו כעת (= 'כולכם אסורים') היא כמו שאמר בהתחלה, הרי שכולם אסורים, וכשאומר 'חוץ מאבא' אין זה מצטרף לתחילת דיבורו אלא הוא מגלה דעתו שהתכוון באומר 'כולכם' לכולם חוץ מאביו, וא"כ אין זה כלל 'נדר שהותר מקצתו'. ולדעת ב"ה - **בגמר דבריו אדם נתפס**, ולכן אנו לוקחים את סוף דבריו לעיקר, ואם כן מתברר שהנדר היה בטעות שהרי אם היה יודע שזהו אביו היה אומר במפורש 'חוץ מאבא', ונמצא שהנדר הותר מקצתו (= לגבי אביו) וממילא הותר כולו.

כיצד אמר רבי עקיבא נדר שהותר מקצתו: במשנה שם יש שלושה מקרים:

1. רישא: אמר 'קונם שאיני נהנה לכולכם' – אם הותר אחד מהן הותרו כולם.

2. רישא דסיפא: אמר 'קונם שאיני נהנה לזה ולזה' – אם הותר הראשון: הותרו כולם.

3. סיפא דסיפא: אמר 'קונם שאיני נהנה לזה ולזה' – אם הותר האחרון: רק האחרון מותר וכולם אסורים.

בשלמא לרבה: הרישא של הרישא, והרישא של הסיפא - מדברות במקרה שהוא נדר בלשון אחד ולאחר שנודע לו שאביו היה שם הוא שינה את לשונו. ואילו בסיפא מדובר שהוא אמר שוב את אותו הלשון. דהיינו:

1. רישא: בתחילה אמר 'קונם שאיני נהנה לכולכם' – ואחר כך אמר אם הייתי יודע הייתי אומר 'קונם שאיני נהנה לזה ולזה חוץ מאבא'. ולכן נחשב הדבר ש'הותר אחד מהן' והותרו כולם.

2. רישא דסיפא: בתחילה אמר 'קונם שאיני נהנה לזה ולזה' – ואחר כך אמר הייתי אומר 'קונם שאיני נהנה לכולכם חוץ מאבא'. ולכן אם 'הותר הראשון' כלומר אחד מהן - הותרו כולם.

3. סיפא דסיפא: בתחילה אמר 'קונם שאיני נהנה לזה ולזה' – ואחר כך אמר הייתי אומר 'קונם שאיני נהנה לזה ולזה חוץ מאבא'. מכיון שהוא השתמש באותו הלשון אין כאן נדר ש'הותר מקצתו' כלל, אלא הוא גילה בדעתו שאביו לא היה בכלל הנדר, ולכן אם 'הותר האחרון' כלומר אחד מהן - רק הוא מותר אבל כולם אסורים. (בשלב זה הגמרא מבינה שלשון 'ראשון' ו'אחרון' הוא לאו דוקא).

אלא לדידך רבא: שאתה סובר שאם אחר כך שינה את לשונו לכו"ע נדר שהותר מקצתו הותר כולו, והמחלוקת כשאחר כך אמר את אותו הלשון האם נחשב הנדר להותר מקצתו או לא. בשלמא הרישא מסתדרת עם דבריך, אבל הרישא של הסיפא קשה לדבריך. דהיינו:

1. רישא: בתחילה אמר 'קונם שאיני נהנה לכולכם' – ואחר כך אמר אם הייתי יודע הייתי אומר 'קונם שאיני נהנה לכולכם חוץ מאבא'. ולכן לדעת רבי עקיבא נחשב הדבר ש'הותר אחד מהן' והותרו כולם, אבל רבנן חולקים עליו וסוברים שאין זה נדר שהותר מקצתו וכולם אסורים חוץ מאביו.

2. רישא דסיפא: בתחילה אמר 'קונם שאיני נהנה לזה ולזה' – ואחר כך אמר הייתי אומר 'קונם שאיני נהנה לכולכם חוץ מאבא' (ואי אפשר לומר שמדובר כשחזר על דבריו שהרי זה כבר למדנו מהרישא). קשה: מדוע רק לדעת רבי עקיבא אם 'הותר הראשון' כלומר אחד מהן - הותרו כולם, והרי גם רבנן מודים במקרה שמחליף את דבריו שהנדר הותר מקצתו וממילא הותר כולו?

אמר ליה רבא: וכי האם לדעת רבה המשנה כן מיושבת לפי ההסבר שלך? והרי מדוע שינתה המשנה ברישא של הסיפא ובסיפא של הסיפא פעם 'הותר הראשון' ופעם 'הותר האחרון'?

אלא ברישא מדובר שאמר 'כולכם'. אמנם לשיטתי בתחילה אמר 'כולכם' ואחר כך שוב אמר 'כולכם חוץ מאבא' - ולכן רק **לדעת רבי עקיבא** הרי זה נדר שהותר מקצתו ולא לדעת רבנן. ואילו לשיטת רבה בתחילה הוא אמר 'כולכם' ואחר כך הוא אמר 'לזה ולזה חוץ מאבא' - ולכן רק **לדעת רבי עקיבא** זהו נדר שהותר מקצתו ולא לרבנן.

אבל בסיפא (ברישא של הסיפא ובסיפא של הסיפא) מדובר שהוא אמר בהתחלה 'קונם שאיני נהנה לפלוני', ואחר כך אמר 'ופלוני השני יהיה אסור כפלוני הראשון', ואחר כך אמר 'ופלוני השלישי יהא אסור כפלוני השני' וכן הלאה. ולכן כאן לא שייך כלל 'נדר שהותר מקצתו' כי כל אחד נאסר בנדר בפני עצמו, אלא שאם הוא התיר את הראשון ממילא הותרו כולם כי כולם תלויים בו כמו בחוליות השרשרת, אבל אם הוא התיר את האחרון רק האחרון הותר ולא כולם.

איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא: אדם שנדר מכל הבצלים בגלל שהבצל רע ללב, ואחר כך פתחו לו פתח כשאמרו לו שיש סוג בצל 'כופרי' שהוא יפה ללב - הוא הותר בכל הבצלים. היה מעשה כזה ורבי מאיר התיר אותו בכל הבצלים.

לכאורה מדובר שלאחר שהוא שמע שיש בצל כופרי הוא אמר: אם הייתי יודע הייתי אומר 'כל הבצלים אסורים ובצל כופרי מותר'. דהיינו מדובר שהוא מעמיד את דבריו האחרונים כמו הראשונים. והרי לדעת רבא במקרה כזה נחלקו ב"ש וב"ה. והרי הגמרא העמידה שב"ש סוברים כרבי מאיר ש'תפוס לשון ראשון' וכולם נשארים אסורים לבד ממי שהתיר אותו. ואם כן קשה מדוע התירו רבי מאיר בכל הבצלים, היה עליו להתיר לו רק את הכופרי?

תירוצ: לא, באומר אילו הייתי יודע וכו': מדובר שהוא אמר: הייתי אומר 'בצל פלוני ופלוני אסורים ובצל כופרי מותר'. דהיינו מדובר שהוא שינה את דבריו, ולכן לדעת רבא לכולי עלמא זהו נדר שהותר מקצתו והותר כולו, ורבי מאיר מתאים בין לרבי עקיבא ובין לרבנן כי כאמור בזה כו"ע מודים.

[אמנם לדעת רבה רבי מאיר מתאים רק לרבי עקיבא ולא לרבנן].